

Lektion 2

Bibelen, anden del

Profeterne

De profetiske bøger er: Josvabogen, Dommerbogen, 1.-2. Samuelsbog, 1.-2. Kongebog, Esajas' bog, Jeremias' bog, Ezekiels bog, Hoseas' bog, Joels bog, Amos' bog, Obedias' bog, Jonas' bog, Mikas bog, Nahums bog, Habakkuks bog, Sefanias' bog, Haggajs bog, Zakarias' bog, Malakias' bog.

Profeterne var forkyndere og revsere af magthavere og folk, og der var brug for dem, fordi magthaverne ikke levede op til Guds vilje. Profetierne spiller en væsentlig rolle i kristendommen af to grunde:

- (1) I kristendommen tolker man Jesus, som opfyldelsen af profeternes Messias-forudsigelser.
- (2) Jesu forkyndelse spiller i høj grad op mod profeternes skrifter.

Der findes mange eksempler på, at Det Nye Testamente (NT) bygger på de profetiske skrifter. Her er et eksempel på, hvordan profetierne i Det Gamle Testamente (GT) anvendes i NT.

Læs Esajas 61,1-2.

Læs Lukas 4,16-21.

Skrifterne

Skrifterne består af: Ruths bog, 1-2. Krønikebog, Ezras bog, Nehemias' bog, Esters bog, Jobs bog, Salmernes bog, Ordsprogenes bog, Prædikerens bog, Højsangen, Klagesangene og Daniels bog.

Skrifterne er lidt af en rodekasse, hvor de bøger, der hverken hører under loven eller profeterne, er samlet. Bøgerne er meget forskellige både i forhold til genre og indhold. Her er poesi, noveller, ordsprog, klager og lovsange, kærlighed og krig.

Højsangen er en samling kærlighedsdigte. Man er usikker på, hvornår de er skrevet, og hvem der har skrevet dem, men de har været i deres nuværende form fra omkring 400 f. kr.

Eksempel på poesi: Højsangen 4,1-7.

Ordsprogenes bog tilhører den såkaldte visdomslitteratur. Det er forskellige samlinger af ordsprog, belæringer og formaninger.

Eksempler på ordsprog: Ordsprogenes bog: 14,1 – 21,9 og 28,1

Eksempel på en fortælling: Historien om Daniel i løvekulen (Daniels bog kapitel 6).

Hvorfor læse Det Gamle Testamente?

Hvorfor læse i Det Gamle Testamente, når der er kommet et nyt? Hvad siger GT overhovedet om kristendommen? Kan man ikke sige, at det nye testamente erstatter det gamle? Her er en række grunde til, at GT også er en vigtig tekstsamling for kristne

- GT er en forudsætning for at læse NT. GT var Jesu bibel og taler med og mod NT. F.eks. Matt. 5,17: *”Tro ikke, at jeg er kommet for at nedbryde loven eller profeterne. Jeg er ikke kommet for at nedbryde, men for at opfylde.”* Jesus og Paulus fungerer på mange måder som modeller for, hvordan vi kan bruge GT. De tolker GT ind i den sammenhæng, de står midt i. F.eks. Rom. 1,16-17: *”For jeg skammer mig ikke ved evangeliet; det er Guds kraft til frelse for enhver, som tror, både for jøde, først, og for græker. For i det åbenbares Guds retfærdighed af tro til tro – som der står skrevet: ”den retfærdige skal leve af tro”.* (Se Hab. 2,4).
- GT er en kilde til forståelse af Gud. Når man læser i GT, bliver Guds billedet større og mere nuanceret end det billede, der bliver tegnet i NT.
- Urhistorien giver os de almenmenneskelige fortællinger. De fortæller os, hvad det vil sige at være skabt som menneske, og om menneskets forhold til Gud – til alle tider.
- Salmerne giver os den umiddelbare menneskelige erfaring med Gud.
- GT er en del af åbenbaringshistorien og er på den måde også med til at danne forståelsesrammen for NT. Vores historie ville ikke være hel, hvis vi ikke kendte GT. Der ville være ting, vi ikke kunne vide.
- I en kristen sammenhæng er det Jesus, der giver GT betydning, og man kan sige, at kristne må læse GT med NT som briller. GT-teksterne må ligesom NT teksterne læses med Kristus som fortolkningsnøgle, for at teksterne giver livsmening.

Det Nye Testamente

Det Nye Testamente er tekstsamlingen om den nye pagt, som NT faktisk betyder. I NT bliver Guds pagt med israelitterne udvidet til at omfatte alle mennesker. Frelsen er ikke længere kun forbeholdt et bestemt folk, men alle mennesker (se f.eks. Gal. 3,26-29 og Matt. 28,18-20). Pagten er et grundlæggende forhold mellem Gud som skaber og frelser og mennesket som skabning. Pagt

betyder i en kristen sammenhæng, at Gud har lavet en aftale med mennesker – en aftale, hvor det kun er Gud, der kan stille krav og bestemme vilkårene. Vilkårene i den nye pagt er, at mennesker skal tro. Det Nye Testamente indeholder forskellige tekster, der beskriver den pagt og det vilkår.

NT består af 4 evangelier, 21 breve og enkelte andre skrifter. Indholdsmæssigt kan man dele NT op i fire afdelinger. Her er et hurtigt overblik.

Evangelierne

Matthæus, Markus, Lukas og Johannes. Disse tekster fortæller om Jesu liv, død og opstandelse.

Apostlenes Gerninger

Heri fortælles der, hvad der skete, da Jesus var genopstået.

Brevene

I NT findes der i alt 21 breve. De blev sendt til kristne menigheder rundt omkring Middelhavet. Mange af dem er skrevet af Paulus, som var apostel, og det man har kaldt kirkens første teolog.

Johannes' Åbenbaring

Den allersidste bog i Bibelen er Johannes' Åbenbaring. Den er sandsynligvis den mest specielle, da den fortæller om en række åbenbaringer og syner om verdens undergang og nyskabelse. Forfatteren til Johannes' Åbenbaring er ikke identisk med forfatteren til Johannesevangeliet.

Hvilken bog i Det Nye Testamente blev skrevet først?

Efter Jesu død blev beretningerne om ham fortalt videre mundtligt. Først omkring 20 år efter blev de første nytestamentlige tekster nedskrevet. Og det var ikke et af evangelierne, men derimod breve skrevet af Paulus (1. Thessalonikerbrev). Evangelierne er skrevet i årene 70 – 100 eft.kr. Det betyder, at ingen af forfatterne selv har mødt Jesus. Teksterne er skrevet på baggrund af mundtlige fortællinger og traditioner. Evangelierne er altså ikke øjensvidneberetninger, men trosberetninger.

Fire evangelier – alligevel kun ét evangelium

De fire evangelier er måske de bedst kendte bøger i NT. Heri står blandt andet beretningerne om den barmhjertige samaritaner, Jesu dåb, juleevangeliet, den fortabte søn etc.

Hvorfor handler de fire evangelier om det samme, og hvorfor står nogle af de samme beretninger flere steder? Selvom vi taler om 4 evangelier, er det egentlig blot fire beretninger om det samme glædelige budskab (Evangelium) om Jesus. Når det kommer til stykket, er der kun ét evangelium.

De fire beretninger er fire forskellige sider af samme sag. Der er meget, der er beskrevet ens, men der er også en del, der er beskrevet forskelligt. Sådan må det være, for mennesker ser og oplever tingene forskelligt.

Evangelierne

Fælles for de fire evangelier er, at de handler om Jesu fødsel, liv, død og opstandelse.

De synoptiske evangelier er en betegnelse, der bruges om de tre af evangelierne; Matthæus, Markus og Lukas. De tre evangelier ligner hinanden meget, og det er muligt at stille dem op ved siden af hinanden i tre spalter og derved se, at der er meget stort sammenfald mellem teksterne. Synopsis betyder at se sammen eller samlet.

Alle fire evangelier står i Bibelen med en klar forfatter, men i virkeligheden er man usikker på, hvem der har været den egentlige forfatter til alle fire evangelier. Alle forfatternavnene er nogen, der er blevet tilføjet senere, måske fordi de udtrykker en bestemt skole eller teologisk retning.

Markusevangeliet

Markusevangeliet er det korteste og det ældste af evangelierne. Det er skrevet omkring år 70. Det tyder på, at evangeliet er skrevet blandt kristne, der ikke har jødisk baggrund, da almindelige jødiske skikke forklares. Evangeliet er kort i sin form med kontante formuleringer og få fyldord. Man formoder, at forfatterne til Matthæus- og Lukasevangeliet har kendt Markusevangeliet, for de ligner Markusevangeliet, og man kan se, at de trækker på en fælles tradition.

Matthæusevangeliet

Matthæusevangeliet er det første skrift i NT. Det skyldes formentlig, at det starter med Jesu stamtavle, der fører Jesu slægt helt tilbage til kong David fra GT. Det er skrevet omkring år 80. Matthæusevangeliet er det længste af de fire evangelier. Det meste af Markusevangeliet er indarbejdet (og omarbejdet) i Matthæusevangeliet. Matthæusevangeliet er præget af fem store taler. Talerne er samlinger af Jesu-ord. Den mest kendte er Bjergprædiken (Matt. 5-7), hvor bl.a. Saligprisningerne, Fadervor og Den Gyldne Regel indgår. Matthæusevangeliet er modsat Markusevangeliet skrevet i en jødisk-kristen sammenhæng. Det ses f.eks. på, at Matthæus gør meget ud af at vise, at Jesus er opfyldelsen af GT's profetier.

Matthæusevangeliet er opkaldt efter disciplen Matthæus, men pga. tidspunktet er det er udelukket, at han kan være forfatteren. På grund af skriftets indhold tyder det på, at evangeliet er skrevet af en

skriftkyndig jøde-kristen. Det kan bl.a. ses ved, at Jesus i Matthæus' udgave, er meget optaget af loven. Han bliver beskrevet som en ny Moses.

Lukasevangeliet

Lukasevangeliet består af omkring 1/3 særstof. Dvs. tekst, der ikke optræder i de andre to synoptiske evangelier. Det er skrevet omkring år 90. Ifølge den kirkelige tradition var Lukas læge og Paulus' medarbejder. Kvinderne omkring Jesus får mere plads i Lukasevangeliet end i de andre evangelier, ligesom der er meget fokus på de fattige og de riges problemer med at komme i Himmeriget (Luk. 4,18; 7,22; 14,33). Nogle af de mest kendte beretninger fra Lukasevangeliet er Den barmhjertige samaritaner. Lukasevangeliet er det evangelium, hvor den universalistiske tankegang (at evangeliet gælder alle mennesker) er tydeligst (Se f.eks. Luk. 2,30; 3,6; 24,47).

Johannesevangeliet

Johannesevangeliet er det yngste af evangelierne og skiller sig indholdsmæssigt og sprogligt meget ud fra de synoptiske evangelier. Det er skrevet omkring år 100. Det er kendetegnende for Johs., at Jesus ofte indleder en sætning med "Jeg er..." Dermed viser Johannes, at Jesus er sand Gud, da ordene spiller på Guds ord i 2. Mos. 3, 14, hvor Moses spørger Gud, hvem han er og får svaret "Jeg er den, jeg er".

Apostlenes Gerninger

Apostlenes Gerninger har samme forfatter som Lukasevangeliet og er ligeledes skrevet omkring år 90. Apostlenes Gerninger fortæller om begivenhederne efter Jesu død og opstandelse. Den starter med Jesu himmelfart og fortæller videre om disciplene og nogle af de første erfaringer med at være menighed og kirke. Der er voldsomme diskussioner om, hvad det vil sige at være kristen, og hvordan det er meningen, at man skal holde gudstjeneste. Peter og Paulus er centrale skikkelser i Apostlenes Gerninger.

Brevene

De 13 første breve bærer Paulus' navn, men man er ikke sikker på, at alle brevene virkelig er skrevet af ham. De største af brevene regnes dog alle for at være skrevet af Paulus. De fleste af Paulus' breve er skrevet inden for bare ét år fra februar år 54 til februar år 55. Det er disse breve, vi kender fra Bibelen. De er alle skrevet til helt konkrete menigheder med helt konkrete og praktiske problemer og spørgsmål.

Når man læser brevene, er det væsentligt at huske på, at det netop er breve. Skrevet af en bestemt afsender til en bestemt modtager (f.eks. menigheden i Korinth eller Rom). Man sender et brev, når man ikke har mulighed for selv at være til stede. Brevene er en erstatning for et besøg. Sådan er det også i Paulus' tilfælde. Han har i de fleste tilfælde startet menigheden op og er så rejst videre til en anden by, men holder stadig kontakten via breve. Der er altså et ganske særligt forhold mellem Paulus og brevets modtager – og Paulus skriver ind i deres helt specifikke situation.

Det betyder ikke, at vi ikke kan få noget ud af at læse Paulus' breve, men det betyder, at hvis vi læser dem, som om de er direkte henvendt til os, så læser vi dem forkert. Vi kan ikke uden videre overføre specifikke problemer i Rom anno 54 til Danmark i dag.

Brevene fortæller ikke så meget om Paulus selv, men det gør til gengæld Apostlenes Gerninger. Her beskrives Paulus som en hårdnakket farisæer, der forfulgte de jøder, der var blevet tilhængere af Jesus.

Central historie om Paulus:

- Paulus' omvendelse (Apostlenes Gerninger 9): Paulus er en dag på vej til Damaskus, men pludselig bliver han badet i et blændende lys, og han falder om og hører Gud sige: Hvorfor forfølger du mig, Paulus? Paulus bliver blind og opsøger en kristen discipel, der ved Helligåndens hjælp helbreder ham. Efter denne oplevelse bliver Paulus helt forandret. Han begynder at forkynde om Jesus.

Paulus er meget vigtig for den kristne kirke, fordi han rejser langt omkring, og modsat Jesu første disciple forkynder han også for ikke-jøder. Paulus kommer vidt omkring i Middelhavsområdet og danner menigheder. For at holde kontakt til menighederne skriver han til dem, svarer på spørgsmål og vejleder dem. Paulus selv mødte aldrig Jesus, men så ham i et syn.